

Studieprestaties van immigranten in het hoger onderwijs

Jeroen Ooijevaar en Aslan Zorlu

Opleidingsniveau is een belangrijke indicator voor sociaaleconomische integratie van immigranten. In dit artikel worden studiesucces en studieduur van ingeschrevenen in het hoger onderwijs onder de loep genomen, waarbij wordt gekeken naar de verschillen tussen immigranten en niet-immigranten. Vervolgens worden de verschillen tussen groepen immigranten nader beschouwd. De data bestaan uit een integraal cohort personen dat in 1996 is gestart in het hoger onderwijs. Dit cohort is gedurende tien jaar gevolgd.

In this article, educational success of people registered in Dutch higher education is monitored. The emphasis lies on the difference between immigrants and non-immigrants. Within the group of immigrants, several subgroups are presented.

The data used contain an integral cohort of students who started their higher education in 1996. These students are followed for ten years, giving insight in their success and duration of their studies.

The research shows that immigrants have more difficulties achieving a diploma: fewer students graduate and those who do, use more time. Within the group of immigrants, western immigrants experience less difficulties achieving a diploma in less time, although the differences are not as large as one might expect.

Inleiding

In het debat over de sociaaleconomische integratie van immigranten speelt scholing een belangrijke rol. Deelname aan onderwijs bevordert zowel de culturele, sociale als economische integratie. Schoolprestaties zijn een goede indicator voor toekomstig succes op de arbeidsmarkt, en daarmee voor sociaal-economische integratie (Levels, Dronkers & Kraaykamp 2006). In deze bijdrage wordt beschreven hoe immigranten presteren in het hoger onderwijs.

Allochtonen, en daarmee ook immigranten, zijn relatief ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs (Inspectie voor het onderwijs 2007). Toch is er in de afgelopen jaren een kentering te zien: de instroom van Turken en Marokkanen in het hoger onderwijs is sinds 1995 verdubbeld en de prestaties van niet-westerse allochtonen komen meer in lijn met die van autochtonen (Jennissen & Hartgers 2007, Gijsberts & Herweijer 2007).

Immigranten die zich hebben ingeschreven in het hoger onderwijs zijn hiervoor gekwalificeerd, in die zin dat ze een passende vooropleiding hebben afgerond of een toelatingsexamen hebben doorlopen. Door aan de eisen te voldoen die deel-

name aan het hoger onderwijs met zich meebrengt, is het logisch te veronderstellen dat de culturele en sociale integratie van immigranten van een dermate hoog niveau is dat het ook makkelijker is om mee te komen in het hoger onderwijs. De studieprestaties van immigranten in het hoger onderwijs zouden, gezien deze 'selectie aan de poort', niet onder mogen doen voor de prestaties van niet-immigranten. Onderzocht zal worden of dit daadwerkelijk het geval is en, indien dit niet het geval is, welke factoren van invloed zouden kunnen zijn op de verschillen in prestaties.

Vaak worden immigranten en allochtonen geassocieerd met niet-westerse (arbeids-)migranten en asielzoekers. De groep immigranten die naar Nederland komt is echter diverser. De grootste groepen immigranten waren in 2007 afkomstig uit de EU-landen Polen, Duitsland en Bulgarije (CBS 2008). Immigratie wordt gedefinieerd als 'vestiging van personen vanuit het buitenland in Nederland'. Binnen het scala van 'immigranten' kunnen dus allochtonen (eerste en tweede generatie, westers en niet-westers) en autochtonen vallen. De tweede generatie allochtonen en de autochtonen zijn weliswaar in Nederland geboren, maar een gedeelte is na de geboorte geëmigreerd en is vervolgens weer teruggekomen. Deze personen vallen ook onder de immigranten. De volgende subgroepen van immigranten worden gedefinieerd:

- eerste generatie allochtonen – westers;
- eerste generatie allochtonen – niet-westers;
- tweede generatie allochtonen – westers;
- tweede generatie allochtonen – niet-westers;
- autochtone immigranten.

Bij de niet-immigranten is ook een aantal onderscheidingen aan te brengen. Allochtonen van de tweede generatie zijn zelf in Nederland geboren, en zijn zodoende doorgaans niet-immigrant. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de autochtone bevolking. Bij de niet-immigranten zijn dus de volgende categorieën te onderscheiden:

- tweede generatie allochtonen – westers;
- tweede generatie allochtonen – niet-westers;
- autochtone niet-immigranten.

Getracht zal worden het studiesucces en de studieduur van immigranten in kaart te brengen zonder daarbij de nuance voor de diverse herkomstgroepen uit het oog te verliezen.

Rekening houdende met deze nuances luidt de onderzoeksvraag: 'Zijn er verschillen in studiesucces en -duur tussen immigranten en niet-immigranten?'

In de bijlage achter dit hoofdstuk worden de gebruikte data en variabelen besproken.

Verwachtingen

Het behalen van een diploma en de snelheid waarmee het diploma wordt behaald, wordt beschouwd als een graadmeter voor de mate van succes in het hoger onderwijs. Verwacht wordt dat de volgende variabelen van invloed kunnen zijn op studiesucces en -duur.

Leeftijd heeft invloed op studiesucces en -duur. Jongeren studeren sneller af dan studenten die op latere leeftijd aan hun studie beginnen. Dit geldt voor zowel allochtonen als autochtonen (Wolff 2007), en er dient dan ook rekening te worden gehouden met de leeftijd van de studenten in het hoger onderwijs.

Vrouwen studeren doorgaans sneller af dan mannen (Van der Heide & Van Miltenburg 2006), en heden ten dage zijn er in het hoger onderwijs meer vrouwen ingeschreven dan mannen (CBS 2007). Voor allochtonen is dit niet anders: vrouwen vallen minder vaak uit en behalen hun diploma sneller dan mannen (Wolff 2007). Personen die zich in 1996 ingeschreven hebben aan een hbo-instelling, kunnen in latere jaren de stap naar het wetenschappelijk onderwijs maken. Het omgekeerde scenario is ook mogelijk. Omdat dit gevolgen zal hebben voor (met name) studieduur, dient hier in de analyses rekening mee gehouden te worden.

Omdat een langere verblijfsduur in Nederland bijdraagt aan de sociale en culturele integratie is de verwachting dat een langere verblijfsduur ook bijdraagt aan succes in het hoger onderwijs (Tubbergen & Van de Werfhorst 2007). Personen die op jonge leeftijd immigreren, maken hun formatieve jaren mee in Nederland. De verwachting is dat volledige integratie, en daarmee gelijk studiesucces, vroeg in het leven wordt bewerkstelligd en dat personen die vanaf een jongere leeftijd in Nederland wonen een hoger onderwijsrendement (Biedinger, Becker & Rohling 2008) hebben. Niet-westerse allochtonen kiezen vaker voor bedrijfskundige en administratieve studierichtingen, terwijl westerse allochtone studenten vaker voor taalwetenschappen, geschiedenis en kunst kiezen. Allochtonen (zowel westers als niet-westers) kiezen minder vaak voor sociale studierichtingen in het onderwijs (CBS 2007). In de analyse dient dan ook rekening gehouden te worden met opleidingsrichting.

Beschrijvende statistieken

In de eerste kolom van tabel 1 worden de beschrijvende statistieken gegeven voor de 77 duizend personen die zich in 1996 hebben ingeschreven in het hoger onderwijs. In kolom 2 volgt een overzicht van de 58,3 duizend personen die binnen tien jaar hun diploma hebben behaald in het hoger onderwijs. De derde en vierde kolom geven dezelfde informatie voor de 56,8 duizend hbo-studenten. De vijfde en zesde kolom geven de beschrijvende statistieken voor de 20,3 duizend studenten die zich ingeschreven hebben in het wetenschappelijk onderwijs (wo).

Tabel 1
Beschrijvende statistieken studenten HO, startcohort 1996¹⁾

	Alle studenten		HBO		WO	
	gestart in 1996	diploma behaald	start 1996	diploma behaald	start 1996	diploma behaald
<i>Afhankelijke variabelen</i>						
Percentage diploma behaald	75,7	100,0	73,3	100,0	82,5	100,0
Gemiddelde studieduur in maanden	–	61,5	–	56,3	–	74,4
<i>Onafhankelijke variabelen</i>						
Leeftijd in jaren (bij aanvang studie)	19,3	19,1	19,4	19,2	18,9	18,8
Percentage vrouw	51,0	54,3	52,4	55,9	47,3	50,2
<i>Niet-immigranten</i>						
Percentage autochtonen	81,2	83,3	82,4	84,8	77,8	79,8
Percentage 2 ^e generatie allochtonen – Westers	5,6	5,2	5,3	4,7	6,7	6,3
Percentage 2 ^e generatie allochtonen – niet Westers	3,0	2,6	3,0	2,5	3,1	2,8
<i>Immigranten</i>						
Percentage autochtone immigranten	3,7	3,6	3,0	2,8	5,7	5,6
Percentage 1 ^e generatie allochtonen – Westers	1,6	1,4	1,3	1,2	2,3	1,9
Percentage 1 ^e generatie allochtonen – niet Westers	3,9	3,0	4,1	3,2	3,3	2,6
Percentage 2 ^e generatie allochtone immigranten – Westers	0,5	0,4	0,4	0,3	0,8	0,7
Percentage 2 ^e generatie allochtone immigranten – niet Westers	0,6	0,4	0,6	0,5	0,5	0,4
<i>Transitie binnen HO</i>						
Percentage overgestapt van HBO naar WO	10,1	12,0	13,6	16,8	–	–
Percentage overgestapt van WO naar HBO	3,7	3,6	–	–	14,0	12,5
<i>Leeftijd bij binnenkomst NL</i>						
Percentage immigratie voor het 6 ^e jaar	3,0	2,6	2,8	2,3	3,7	3,2
Percentage immigratie van 6 ^e tot 12 ^e jaar	2,1	1,9	1,9	1,6	2,6	2,5
Percentage immigratie van 12 ^e tot 18 ^e jaar	1,8	1,6	1,6	1,4	2,2	2,1
Percentage immigratie vanaf 18 ^e jaar	2,6	2,3	2,3	2,1	3,3	2,7
<i>Opleidingsrichting</i>						
Percentage sociale opleiding	25,8	25,5	25,4	25,3	26,9	25,9
Percentage financiële/bedrijfskundige opleiding	28,5	27,5	26,4	24,9	34,2	33,9
Percentage technische opleiding	20,1	20,5	18,5	18,9	24,7	24,6
Percentage zorgopleiding	25,7	26,5	29,8	30,9	14,2	15,6
N	77 000	58 300	56 800	41 600	20 300	16 700

¹⁾ De in dit artikel genoemde absolute getallen zijn afgerond op 100-tallen. De som van afzonderlijke getallen kan dientengevolge afwijken van de totaalscore.

Bron: CBS.

Uit tabel 1 valt op te maken dat 75,7 procent van de studenten die zich in 1996 ingeschreven hebben in het hoger onderwijs, uiterlijk in het studiejaar 2005/'06 een diploma heeft behaald. Onder de hbo'ers is dit 73,3 procent, en onder de wo'ers 82,5 procent. De wo'ers doen met gemiddeld 74 maanden langer over het behalen van een diploma dan hbo'ers, die gemiddeld 56 maanden over hun studie doen.

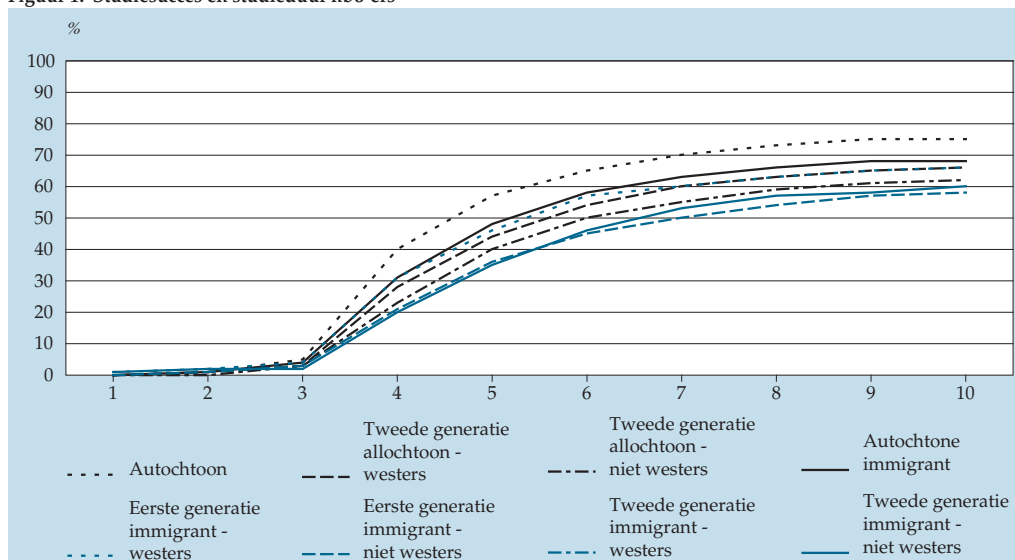
Hierbij dient te worden aangetekend dat sommige studies in het wetenschappelijk onderwijs langer duren dan in het hbo. De gemiddelde leeftijd van personen die het diploma behalen, ligt iets lager dan de gemiddelde leeftijd van diegenen die zich in het hoger onderwijs inschrijven. Dit impliceert dat relatief jongere studenten het beter doen dan oudere. Dit geldt ook voor vrouwen: het percentage vrouwen dat een diploma haalt is groter dan het percentage vrouwen bij inschrijving.

Autochtone niet-immigranten zijn het meest succesvol. Op de totale groep studenten vormen alle onderscheiden groepen allochtonen (zowel westers als niet-westers, en immigrant als niet-immigrant) een kleinere groep onder de afgestudeerden dan onder de ingeschrevenen. Dit geldt ook voor de autochtone immigranten. Studenten die gedurende hun studietijd overstappen van hbo naar wo zijn succesvoller dan studenten die 'degraderen' van wo naar hbo.

Uit de beschrijvende statistieken blijkt dat 3 procent van alle ingeschrevenen in het hoger onderwijs tussen 0 en 6 jaar naar Nederland is gekomen, 2,1 procent kwam tussen 6 en 12 jaar en 1,8 procent tussen 12 en 18 jaar. 2,6 procent arriveerde pas in Nederland na de achttiende verjaardag. Financiële/bedrijfskundige en technische opleidingen worden relatief vaak aan de universiteit gevolgd. Zorgopleidingen komen meer voor aan het hbo.

In de tabel is een bivariaat overzicht gegeven van studiesucces en studieduur. Of de hier besproken onafhankelijke variabelen van invloed zijn op studiesucces en studieduur moet blijken uit multivariate analyses.

Figuur 1. Studiesucces en studieduur hbo-ers

Bron: CBS.

Analyse en resultaten

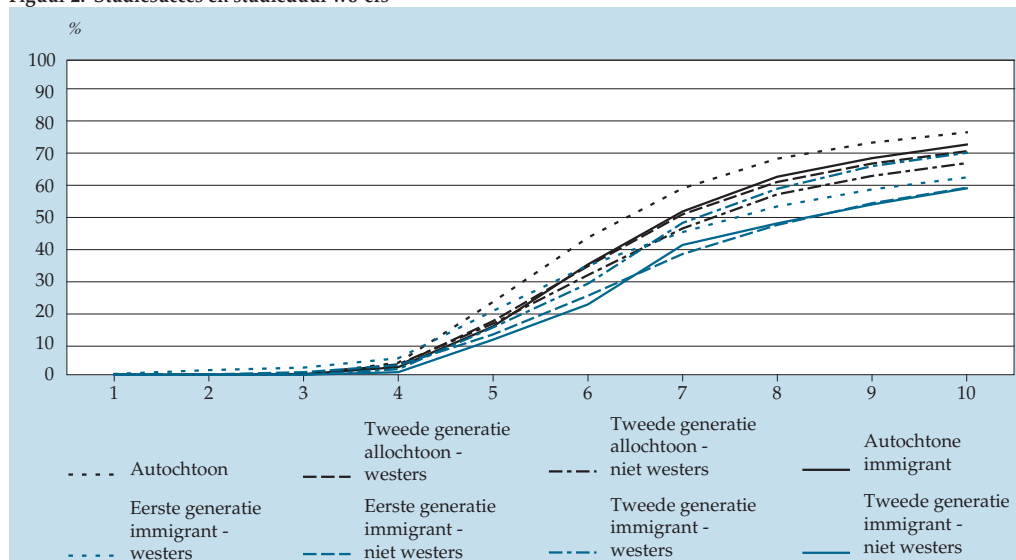
In deze paragraaf wordt een grafische beschrijving van de data gepresenteerd. In de figuren wordt het percentage personen weergegeven dat in een bepaald jaar na aanvang van de studie het diploma heeft behaald. De lijnen geven de in de inleiding onderscheiden groepen immigranten en niet-immigranten weer.

In de figuren 1 en 2 is te zien welke groep het snelst afstudeert (de snelst stijgende lijn), en hoeveel personen er na tien jaar nog niet afgestudeerd zijn (het verschil tussen de score in jaar tien en 100 procent).

Uit figuur 1 blijkt dat van de autochtone studenten aan het hbo ruim 75 procent na tien jaar een diploma heeft behaald. Het grootste aantal uitvallers is te vinden onder de eerste generatie allochtonen (die per definitie allen immigranten zijn). Van de westerse allochtonen van de eerste generatie is na tien jaar zo'n 65 procent afgestudeerd, en van de niet-westerse allochtonen van deze generatie ligt dat percentage zelfs onder de 60 procent.

De tweede generatie allochtonen hebben na tien jaar een afstudeerpercentage van 60 à 65 procent, waarbij dient te worden aangetekend dat de tweede generatie allochtonen die niet geïmmigreerd is het beter doet dan de tweede generatie allochtonen die wel geïmmigreerd is. Binnen deze groepen is nog onderscheid te maken tussen westerse en niet-westerse herkomst: de eerste groep behaalt een hoger afstudeerpercentage dan de tweede.

Figuur 2. Studiesucces en studieduur wo-ers

Bron: CBS.

Onder de wo'ers (figuur 2) is een groter percentage studenten na tien jaar geslaagd. Verderom zijn het de autochtone niet-immigranten van wie het hoogste percentage in tien jaar afstudeert. Het percentage is het laagst voor de eerste en tweede generatie immigranten van niet-westerse komaf.

Tussen de curves van hbo en wo bestaat een verschil. Hoewel na tien jaar een groter percentage wo'ers afgestudeerd is, beginnen de hbo'ers eerder met afstuderen. Gesteld kan dus worden dat wo'ers meer afstudeersucces behalen in tien jaar, maar dat die afgestudeerden gemiddeld wel meer van die tien jaar nodig hebben dan hbo'ers.

Tabel 2
Kans op behalen diploma in het hbo

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
<i>odds ratios</i>				
Leeftijd	0,82 ³⁾	0,84 ³⁾	0,84 ³⁾	0,84 ³⁾
Geslacht				
Man (ref.)				
Vrouw	1,58 ³⁾	1,60 ³⁾	1,60 ³⁾	1,68 ³⁾
<i>Immigrant/niet-immigrant</i>				
<i>Autochtonen (ref.)</i>				
Autochtone immigranten	0,75 ³⁾	0,72 ³⁾	0,63 ³⁾	0,64 ³⁾
1 ^e generatie allochtonen – westers	0,81 ¹⁾	0,78 ²⁾	0,70 ³⁾	0,66 ³⁾
1 ^e generatie allochtonen – niet-westers	0,59 ³⁾	0,54 ³⁾	0,47 ³⁾	0,47 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – westers	0,65 ³⁾	0,64 ³⁾	0,64 ³⁾	0,64 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – niet-westers	0,55 ³⁾	0,51 ³⁾	0,51 ³⁾	0,53 ³⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – westers	0,57 ³⁾	0,55 ³⁾	0,48 ³⁾	0,49 ³⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – niet-westers	0,57 ³⁾	0,53 ³⁾	0,46 ³⁾	0,47 ³⁾
<i>Transitie binnen ho</i>				
Overgestapt van hbo naar wo		3,69 ³⁾	3,68 ³⁾	3,71 ³⁾
<i>Leeftijd binnenkomst NL</i>				
Immigratie voor 6e jaar (ref.)				
Immigratie van 6 ^e tot 12 ^e jaar			1,12	1,11
Immigratie van 12 ^e tot 18 ^e jaar			1,07	1,05
Immigratie vanaf 18 ^e jaar			1,58 ³⁾	1,56 ³⁾
<i>Studierichting</i>				
<i>Sociaal (ref.)</i>				
Financiële/bedrijfskundige opleiding				0,96
Technische opleiding				1,42 ³⁾
Zorgopleiding				1,12 ³⁾
Constante	115,55 ³⁾	59,32 ³⁾	64,42 ³⁾	55,66 ³⁾
Nagelkerke R ²	0,07	0,10	0,10	0,10
N	56 800	56 800	56 800	56 800

¹⁾ Significant op 10%-niveau.

²⁾ Significant op 5%-niveau.

³⁾ Significant op 1%-niveau.

Bron: CBS.

Uit bovenstaande beschrijvende analyses komen verschillen naar voren tussen immigranten en niet-immigranten, maar ook tussen allochtonen en niet-allochtonen, mensen van westerse en niet-westerse herkomst en eerste en tweede generatie allochtonen. Deze verschillen zijn nader onderzocht met multivariate regressieanalyses. Deze analyses bestaan uit twee delen. In de eerste is de afhankelijke variabele 'wel/niet afgestudeerd'. In de tweede regressieanalyse wordt alleen gekeken naar diegenen die binnen tien jaar afgestudeerd zijn, en is de afhankelijke variabele studieduur. In het eerste model worden de onafhankelijke variabelen leeftijd en geslacht opgenomen. In het tweede model wordt hier de variabele transitie binnen het hoger onderwijs toegevoegd. Het derde model bevat ook de leeftijd bij binnenkomst in Nederland, in het vierde (totaal)model wordt ook gecontroleerd voor de variabele studierichting. De analyses zijn apart uitgevoerd voor studenten aan het hbo en aan het wo.

Uit tabel 2 blijkt dat leeftijd van invloed is op het al dan niet behalen van een diploma. Oudere studenten hebben een kleinere kans om hun diploma te behalen. Vrouwelijke immigranten die aan een hbo-instelling studeren hebben een 1,6- tot 1,7-maal grotere kans dan mannen op het behalen van een diploma.

Ten opzichte van de referentiecategorie autochtonen doet elke andere onderscheiden groep het minder goed. Studenten die na inschrijving in het hbo overstappen naar het wo hebben een bijna viermaal grotere kans op het behalen van een diploma. De leeftijd bij binnenkomst in Nederland is tot 18 jaar geen significante indicator voor studiesucces. Opvallend is dat studenten die na hun achttiende naar Nederland zijn gekomen een significant grotere kans hebben een diploma te behalen dan de referentiecategorie. Het is mogelijk dat het hier grotendeels buitenlandse studenten betreft die juist immigreren om deel te kunnen nemen aan het Nederlandse hoger onderwijs. De studenten die na hun achttiende naar Nederland komen zijn wellicht meer gemotiveerd, of volgen een op buitenlandse studenten gerichte opleiding, waardoor het assimileren gedurende formatieve jaren van een minder groot belang is. Ook zijn in veel landen de toelatingseisen voor een buitenlandse studiebeurs zeer streng, waardoor het hier kan gaan om 'betere' studenten.

Een andere verklaring zou kunnen zijn dat deze studenten in het buitenland al in het hoger onderwijs ingeschreven hebben gestaan. Hoewel hierop gelet is in de selectie van studenten in het databestand, is een buitenlandse vooropleiding niet altijd te coderen tot een eerdere inschrijving in het hoger onderwijs. Betere en snellere studieresultaten kunnen hier het gevolg van zijn.

Het toevoegen van de variabele studierichting (model 4) brengt geen veranderingen teweeg in de eerder geschatte odds ratios. Wel valt het op dat studenten in een technische- of zorgrichting een grotere kans hebben op het behalen van een diploma.

Ook in het geval van studieduur spelen leeftijd en geslacht een rol. Oudere studenten doen er tegen de verwachting minder lang over om hun diploma te behalen.

Tabel 3
Effecten op studieduur – hbo

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
<i>ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten</i>				
Leeftijd	-1,85 ³⁾	-1,40 ³⁾	-1,42 ³⁾	-1,38 ³⁾
<i>Geslacht</i>				
Man (ref.)				
Vrouw	-5,05 ³⁾	-4,70 ³⁾	-4,71 ³⁾	-4,89 ³⁾
<i>Immigrant/niet-immigrant</i>				
<i>Autochtonen (ref.)</i>				
Autochtone immigranten	2,68 ³⁾	2,05 ³⁾	1,42	1,32
1 ^e generatie allochtonen – westers	4,47 ³⁾	4,08 ³⁾	3,18 ³⁾	2,74 ³⁾
1 ^e generatie allochtonen – niet-westers	8,22 ³⁾	6,84 ³⁾	6,09 ³⁾	5,95 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – westers	4,26 ³⁾	3,96 ³⁾	3,96 ³⁾	3,91 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – niet-westers	5,62 ³⁾	4,67 ³⁾	4,67 ³⁾	4,54 ³⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – westers	7,84 ³⁾	7,31 ³⁾	6,58 ³⁾	6,37 ³⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – niet-westers	7,97 ³⁾	6,99 ³⁾	6,19 ³⁾	6,09 ³⁾
<i>Transitie binnen ho</i>				
Overgestapt van hbo naar wo		12,41 ³⁾	12,40 ³⁾	12,52 ³⁾
<i>Leeftijd binnenkomst NL</i>				
<i>Immigratie voor 6e jaar (ref.)</i>				
Immigratie van 6 ^e tot 12 ^e jaar			0,76	0,87
Immigratie van 12 ^e tot 18 ^e jaar			0,19	0,55
Immigratie vanaf 18 ^e jaar			2,17 ²⁾	2,25 ²⁾
<i>Studierichting</i>				
<i>Sociaal (ref.)</i>				
Financiële/bedrijfskundige opleiding				-1,85 ³⁾
Technische opleiding				-4,00 ³⁾
Zorgopleiding				-4,47 ³⁾
Constante	93,85 ³⁾	82,99 ³⁾	83,34 ³⁾	85,36 ³⁾
Nagelkerke R ²	0,05	0,12	0,13	0,14
N	41 600	41 600	41 600	41 600

¹⁾ Significant op 10%-niveau.

²⁾ Significant op 5%-niveau.

³⁾ Significant op 1%-niveau.

Bron: CBS.

Dit geldt ook voor vrouwen. Zij doen er in het totaalmodel bijna vijf maanden minder over om hun diploma te behalen dan mannen.

Alle groepen allochtonen en immigranten doen er langer over om hun diploma te behalen dan de autochtonen. Uit model 1 blijkt dat deze achterstand bij autochtone immigranten met een kleine drie maanden studievertraging het minst groot is. Met acht maanden is deze vertraging bij de eerste generatie niet-westerse allochtonen het grootst.

De fors grotere kans om een diploma te behalen na het overstappen naar het wo kost wel studietijd. Ook na controle voor studierichting (model 4) doen deze studenten ruim een jaar langer over hun studie dan personen die niet van soort hoger onderwijs wisselen.

Bovenstaande geldt in zekere zin ook voor de leeftijd bij binnenkomst. Uit tabel 2 blijkt dat personen die na hun achttiende Nederland binnen zijn gekomen een grotere kans hebben om een diploma te behalen. Uit tabel 3 blijkt dat deze personen hier gemiddeld wel ruim twee maanden langer de tijd voor nodig hebben. Deze verlengde studieduur komt met name tot uiting bij de sociale studierichtingen. Alle andere studierichtingen hebben een kortere studieduur ten opzichte van deze referentiecategorie.

Tabel 4
Kans op behalen diploma in het wo

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
<i>odds ratios</i>				
Leeftijd	0,66 ³⁾	0,67 ³⁾	0,66 ³⁾	0,67 ³⁾
Geslacht				
Man (ref.)				
Vrouw	2,06 ³⁾	2,04 ³⁾	2,04 ³⁾	2,18 ³⁾
<i>Immigranten/niet-immigranten</i>				
<i>Autochtonen (ref.)</i>				
Autochtone immigranten	0,87	0,86	0,68 ³⁾	0,68 ³⁾
1 ^e generatie allochtonen – westers	0,67 ³⁾	0,65 ³⁾	0,50 ³⁾	0,51 ³⁾
1 ^e generatie allochtonen – niet-westers	0,52 ³⁾	0,51 ³⁾	0,40 ³⁾	0,38 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – westers	0,69 ³⁾	0,69 ³⁾	0,69 ³⁾	0,69 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – niet-westers	0,53 ³⁾	0,52 ³⁾	0,52 ³⁾	0,51 ³⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – westers	0,70	0,70	0,52 ²⁾	0,55 ¹⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – niet-westers	0,41 ³⁾	0,39 ³⁾	0,29 ³⁾	0,29 ³⁾
<i>Transitie binnen HO</i>				
Overgestapt van WO naar HBO		0,55 ³⁾	0,55 ³⁾	0,57 ³⁾
<i>Leeftijd binnenkomst NL</i>				
Immigratie voor 6e jaar (ref.)				
Immigratie van 6 ^e tot 12 ^e jaar			1,32	1,28
Immigratie van 12 ^e tot 18 ^e jaar			1,53 ²⁾	1,51 ¹⁾
Immigratie vanaf 18 ^e jaar			1,59 ³⁾	1,55 ³⁾
<i>Studierichting</i>				
<i>Sociaal (ref.)</i>				
Financiële/bedrijfskundige opleiding				1,33 ³⁾
Technische opleiding				1,39 ³⁾
Zorgopleiding				2,56 ³⁾
Constante	9 701,77 ³⁾	9 932,41 ³⁾	12 027,70 ³⁾	7 047,77 ³⁾
Nagelkerke R ²	0,11	0,12	0,12	0,13
N	20 300	20 300	20 300	20 300

¹⁾ Significant op 10%-niveau.

²⁾ Significant op 5%-niveau.

³⁾ Significant op 1%-niveau.

Bron: CBS.

Of de hierboven geconstateerde patronen zich ook voordoen bij immigranten die zich hebben ingeschreven aan een instelling in het wetenschappelijk onderwijs, blijkt uit de tabellen 4 en 5.

Het patroon dat zich bij hbo-studenten voordeed op het gebied van leeftijd en geslacht is bij wo-studenten niet anders: een hogere leeftijd bij inschrijving verkleint de kans op het behalen van een diploma, terwijl vrouwelijke studenten juist een tweemaal grotere kans hebben dan mannen. Elke andere onderscheiden groep heeft een kleinere kans op het behalen van een diploma dan de autochtonen. In de eerste twee modellen is het verschil niet significant voor autochtone immigranten en westerse tweede generatie allochtone immigranten. Na toevoeging van leeftijd bij

Tabel 5
Effecten op studieduur – wo

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
<i>ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten</i>				
Leeftijd	0,45 ²⁾	0,49 ³⁾	0,57 ³⁾	0,67 ³⁾
<i>Geslacht</i>				
Man (ref.)				
Vrouw	-6,91 ³⁾	-6,92 ³⁾	-6,90 ³⁾	-6,51 ³⁾
<i>Immigrant/niet-immigrant</i>				
Autochtonen (ref.)				
autochtone immigranten	3,22 ³⁾	3,20 ³⁾	4,02 ³⁾	4,07 ³⁾
1 ^e generatie allochtonen – westers	0,07	-0,03	1,09	0,96
1 ^e generatie allochtonen – niet-westers	5,10 ³⁾	5,04 ³⁾	5,87 ³⁾	6,03 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – westers	2,70 ³⁾	2,73 ³⁾	2,72 ³⁾	2,72 ³⁾
2 ^e generatie allochtonen – niet-westers	3,74 ³⁾	3,73 ³⁾	3,73 ³⁾	3,97 ³⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – westers	4,96 ²⁾	4,96 ²⁾	5,80 ³⁾	6,20 ³⁾
2 ^e generatie allochtone immigranten – niet-westers	6,57 ²⁾	6,50 ²⁾	7,61 ³⁾	7,99 ³⁾
<i>Transitie binnen HO</i>				
Overgestapt van WO naar HBO		-2,10 ³⁾	-2,11 ³⁾	-2,14 ³⁾
<i>Leeftijd binnenkomst NL</i>				
Immigratie voor 6e jaar (ref.)				
Immigratie van 6 ^e tot 12 ^e jaar			-0,80	-0,91
Immigratie van 12 ^e tot 18 ^e jaar			0,16	-0,11
Immigratie vanaf 18 ^e jaar			-3,26 ²⁾	-3,57 ²⁾
<i>Studierichting</i>				
Sociaal (ref.)				
Financiële/bedrijfskundige opleiding				-1,22 ³⁾
Technische opleiding				2,19 ³⁾
Zorgopleiding				0,75
Constante	68,80 ³⁾	68,24 ³⁾	66,64 ³⁾	64,37 ³⁾
Nagelkerke R ²	0,05	0,05	0,05	0,05
N	16 700	16 700	16 700	16 700

¹⁾ Significant op 10%-niveau.

²⁾ Significant op 5%-niveau.

³⁾ Significant op 1%-niveau.

Bron: CBS.

binnenkomst in Nederland (in het derde model) zijn de verschillen hier echter ook significant.

Studenten die vanuit het wo overstappen naar het hbo hebben een kleinere kans op het behalen van een diploma. Personen die vanaf hun achttiende jaar zijn geïmmigreerd, en in mindere mate personen die tussen hun twaalfde en achttiende naar Nederland zijn gekomen, hebben een grotere kans op een diploma dan de referentiecategorie van 0 tot 6 jaar. De verwachting dat een verblijf in Nederland gedurende de prille jeugd een positief effect heeft op studieresultaten lijkt door deze data niet te worden onderschreven.

Uit tabel 5 blijkt dat studenten die op jongere leeftijd aan hun opleiding beginnen sneller hun diploma behalen. Dit geldt ook voor vrouwen, die sneller afstuderen dan mannen.

De studieduur van de eerste generatie westerse allochtonen wijkt niet significant af van de referentiecategorie, de autochtonen. Het is mogelijk dat het hier gaat om studenten die in het buitenland al ingeschreven hebben gestaan in het hoger onderwijs. In de selectie kon hier geen rekening mee worden gehouden. Een student die in Nederland slechts een (verkort) doctoraal/masterprogramma hoeft te volgen, kan dan sneller afstuderen.

Andere gegevens ondersteunen deze veronderstelling. Personen die na hun achttiende hiernaartoe zijn gekomen studeren gemiddeld 3,5 maanden sneller af dan personen die al langer in Nederland wonen.

Personen die zich in 1996 inschreven in het wo maar later terugvielen naar het hbo, verkleinen niet alleen hun kans op een diploma. Door het overstappen naar het hbo doen deze studenten gemiddeld ongeveer twee maanden korter over hun studie dan studenten die op het wo blijven. Studenten met een financieel/bedrijfskundige opleiding doen ruim een maand korter over hun studie, terwijl een technische opleiding gemiddeld twee maanden meer vergt dan een opleiding in een sociale richting. Bedacht moet wel worden dat veel technische studies en landbouwstudies aan het wo vijf jaar duren in plaats van de gebruikelijke vier jaar.

Conclusie

Het studiesucces van immigranten wijkt af van dat van niet-immigranten. Gemiddeld behaalt slechts 66,2 procent van de immigranten die zich inschreven in het hoger onderwijs een diploma, tegen 75,7 procent van de niet-immigranten. De studieduur van de immigranten die het diploma haalden is zo'n 4,5 maand langer dan die van niet-immigranten.

Zowel binnen de groep immigranten als binnen de groep niet-immigranten doen autochtonen en personen met een westerse afkomst het beter dan allochtonen en personen van niet-westerse afkomst. Allochtonen van de tweede generatie lijken op

het gebied van studiesucces en studieduur vooruitgang te boeken ten opzichte van de allochtonen van de eerste generatie.

De veronderstelling dat het succesvol doorlopen van een vooropleiding een voorspeller is voor studiesucces in het hoger onderwijs, komt in dit onderzoek niet uit de verf. Ondanks het feit dat er bij toelating tot het hoger onderwijs al vele hordes zijn genomen in het integratieproces, zijn studiesucces en studieduur van immigranten nog steeds minder florissant dan dat van niet-immigranten. Studiesucces en studieduur hangen blijkbaar van meer factoren af dan van intellectuele capaciteiten alleen. Op dit vlak is er op het gebied van sociaaleconomische integratie van immigranten dus nog winst te behalen.

Door een integraal cohort studenten te volgen is een beeld geschetst van studiesucces en studieduur van verschillende groepen immigranten. Binnen het Sociaal Statistisch Bestand zijn meer integrale gegevens voorhanden, waardoor vervolgonderzoek binnen handbereik ligt. Daarbij kan ook het hier gebruikte cohort van 1996 worden gebruikt. Te denken valt aan het volgen van dit cohort op retourmigratiegedrag, hun transitie naar de arbeidsmarkt, het opnemen van de sociaal-economische status van de ouders in het model en het monitoren van het verdere carrière- en inkomensverloop. Samen met de gegevens uit dit onderzoek zal dit een beeld geven van de sociaaleconomische integratie van immigranten in en na het hoger onderwijs.

Literatuur

Biedinger, N., B. Becker & I. Rohling (2008). Early ethnic educational inequality: the influence of duration of preschool attendance and social composition. *European Sociological Review*, vol. 24, nr. 2, 243–256.

CBS (2007). *Jaarboek onderwijs in cijfers 2008*. Voorburg, CBS.

CBS (2008). *Bevolking groeit met 46 duizend* (persbericht 15 februari 2008). Voorburg, CBS.

Gijsberts, M. & L. Herweijer (2007). Allochtone leerlingen in het onderwijs. In: Dagevos, J. & M. Gijsberts. *Jaarrapport integratie*. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau.

Heide, K. van der & T. van Miltenburg (2006). Leerrechten en studierendement in het hoger onderwijs. In: *Sociaal Economische Trends*. 3e kwartaal 2006, 18–23.

Inspectie van het onderwijs (2007). *Aandacht voor allochtone studenten in het hoger onderwijs*. Den Haag, Inspectie voor het onderwijs.

Janssen, B. (2008). Bijna evenveel hoogopgeleide als laagopgeleide Nederlanders. CBS-Webmagazine 14 april 2008. Voorburg, CBS.

Jennissen, R.P.W. & Hartgers (2007). Allochtonen in het onderwijs. In: Jennissen, R.P.W. & J. Oudhof (red.). Ontwikkelingen in de maatschappelijke participatie van allochtonen. Den Haag, WODC.

Levels, M., J. Dronkers & G. Kraaykamp (2006). Het belang van herkomst en bestemming voor de schoolprestaties van immigranten, Tubbergen, F. van & I. Maas (red.). Allochtonen in Nederland in internationaal perspectief. Amsterdam, Amsterdam University Press.

Tubbergen, F. van & H. van de Werfhorst (2007). Postimmigration in education: a study of immigrants in The Netherlands. In: Demography. Vol. 44, nr. 4, 883–898.

Wolff, R. (2007). Met vallen en opstaan. Utrecht, ECHO.

Bijlage

Bronnen

Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van het Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs (CRIHO). CRIHO bevat van alle ingeschrevenen in het hoger onderwijs gegevens over het soort hoger onderwijs, onderwijsinstelling, studierichting, inschrijvingsjaar, opleidingsfase, vooropleiding en diploma's. Het CBS heeft een cohortbestand gemaakt over de periode 1995–2006. Uit dit cohortbestand is voor dit onderzoek een groep studenten geselecteerd die in 1996 in het hoger onderwijs is begonnen.

Aan het startcohort van 1996 zijn diplomagegevens gekoppeld. Het CBS heeft studenten in het hoger onderwijs gedurende tien jaar gevolgd. In het hier gebruikte databestand kan dus worden gezien of iemand binnen tien jaar na aanvang van de hogere opleiding is afgestudeerd.

Om ook sociaal-demografische gegevens toe te kunnen voegen en immigranten te kunnen onderscheiden, is gebruik gemaakt van het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS. Het SSB is een stelsel van integrale registers en enquêtes op micro-niveau, die onderling en longitudinaal consistent zijn gemaakt. Met behulp van het SSB is aan het CRIHO-cohort van 1996 informatie toegevoegd over leeftijd, geslacht en tot welk type (niet-)immigrant de persoon behoort.

Dataselectie

Om redenen van vergelijkbaarheid zijn alleen voltijdstudenten die zijn geboren tussen 1971 en 1980 geselecteerd. De leeftijd van de geselecteerden varieert dus van 16 tot 25. Personen die al eerder in het hoger onderwijs hebben gestudeerd zijn uit

het bestand verwijderd. Het gaat bijvoorbeeld om personen die na een hbo-studie een doctoraalstudie beginnen. Tot slot zijn personen van wie het land van herkomst niet bekend was, of die niet de volledige periode van 1996-2006 in Nederland aanwezig waren, uit de dataset verwijderd. De uiteindelijke dataset waarmee wordt gewerkt bevat 77 duizend personen. Van deze personen zijn 7,8 duizend personen immigrant.

Variabelen

Bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag worden de volgende variabelen betrokken:

Diploma behaald

In deze variabele wordt onderscheid gemaakt tussen personen die na tien jaar hun diploma niet (0) of wel (1) hebben behaald.

Studieduur

Deze variabele geeft, voor personen die hun diploma hebben behaald, de studieduur in maanden weer.

Leeftijd

De variabele leeftijd wordt weergegeven in jaren, en is de leeftijd die de respondent had ten tijde van de aanvang van de studie.

Geslacht

De variabele geeft weer of iemand man (0) of vrouw (1) is.

Immigranten/niet-immigranten

Iemand wordt gedefinieerd als immigrant als deze persoon zich vanuit het buitenland in Nederland heeft gevestigd. Eerste generatie allochtonen zijn dus per definitie immigrant, terwijl autochtonen en tweede generatie allochtonen immigrant *kunnen* zijn.

Allochtoon/autochtoon

Een allochtoon wordt door het CBS gedefinieerd als een persoon van wie tenminste één ouder in het buitenland is geboren. Als beide ouders van een persoon in Nederland zijn geboren, dan spreekt het CBS van een autochtoon.

Westers/niet-westers

Het CBS definieert een allochtoon als westers wanneer deze of de moeder afkomstig is uit een van de landen in de werelddelen Europa (exclusief Turkije), Noord-

Amerika en Oceanië, of uit Indonesië of Japan. Allochtonen uit deze landen worden geclassificeerd als westers (1), allochtonen uit andere landen als niet-westers (0).

Eerste generatie/tweede generatie allochtonen

Een allochtoon die in het buitenland is geboren (en dus zelf naar Nederland is gemigreerd), wordt gerekend tot de eerste generatie allochtonen. Wanneer een persoon zelf in Nederland is geboren, maar tenminste één ouder in het buitenland is geboren, is er sprake van een tweede generatie allochtoon.

Transitie binnen het hoger onderwijs

Deze variabele geeft aan of een ingeschrevene in het hbo zich later heeft ingeschreven bij een WO-instelling. Een tweede variabele geeft te kennen of een initiële WO'er zich later bij een hbo-instelling heeft ingeschreven.

Leeftijd bij binnenkomst in Nederland

Er zijn vier leeftijdscategorieën onderscheiden: De eerste categorie bevat immigranten die na hun geboorte, maar voor hun zesde verjaardag naar Nederland kwamen. De tweede categorie loopt van 6 tot 12 jaar en de derde categorie van 12 tot 18 jaar. De vierde categorie behelst de groep vanaf 18 jaar, die veelal hun vooropleiding niet in Nederland hebben gevolgd.

Opleidingsrichting

Er wordt onderscheid gemaakt tussen een viertal opleidingsrichtingen. Het gaat hier om sociale, financiële/bedrijfskundige, technische en zorgopleidingen. Tot de sociale opleidingen worden studies als lerarenopleidingen, pedagogische studies, sociale wetenschappen, taalwetenschappen en kunstopleidingen gerekend. Tot de financiële opleidingen worden opleidingen zoals economie, bedrijfskunde, boekhouding en rechten gerekend. De technische studies bevatten de bètaopleidingen en landbouwstudies. De gezondheidsrichting bevat opleidingen in de geneeskunde, zorg, toerisme, sport en milieukunde.